

Klimatkontrakt 2030

Mellan Mariestads kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2023

Klimatkontrakt 2030

Innehåll

Klimatkontrakt 2030	4
1. Syftet med Klimatkontrakt 2030	5
2. Parter	5
3. Kommunens åtaganden	5
3.1. Kommunens klimatmål.....	5
3.2. Strategi.....	7
3.3. Organisation och ledning.....	8
3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare.....	9
3.5. Klimatinvesteringsplan.....	13
3.6. Digitalt stöd för genomförandet.....	13
3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner.....	14
3.8. Klimatanpassning.....	15
3.9. Klimatsmart mobilitet.....	15
3.10. Rapportering och uppföljning.....	16
4. Viable Cities åtaganden	17
4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030.....	17
4.2. Smart policyutveckling.....	18
4.3. Innovation.....	18
4.4. Samordnad finansiering.....	18
4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer.....	19
5. Myndigheternas åtaganden	19
5.1. Smart policyutveckling.....	19
5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling.....	20

5.3. Samordnande insatser kring finansiering.....	20
5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer.....	21
6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024.....	21
6.1. Governance.....	22
6.2. Klimatinvesteringsplaner.....	22
6.3. Konkurrenskraft genom omställning.....	23
6.4. Medborgarengagemang.....	24
6.5. Systemdemonstratorer.....	24
6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt.....	25
7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering.....	25
7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen.....	25
7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen.....	27
7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities.....	28
7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna.....	31
9. Kontraktet.....	33
Klimatkontrakt 2030.....	34
Bilaga 1 - Länkar till dokument.....	35

Klimatkontrakt 2030

Klimatfrågan är vår tids största utmaning. En samhällsutmaning som är både lokal och global och samtidigt ömsesidigt förstärkande av andra samhällsutmaningar som på ett fundamentalt sätt påverkar samhällets utveckling och hotar förutsättningarna för jorden. De arbetssätt vi hittills använt för att traditionellt utveckla vårt samhälle räcker inte längre. Vi måste arbeta på helt nya sätt. Tillsammans bygger vi en rörelse bland många aktörer i samhället för att nå missionen Klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att nå detta. Det är ett långsiktigt åtagande som säkrar ett utvecklat samarbete mellan städerna och den statliga nivån. Utgångspunkten för arbetet är att ett ökande antal svenska kommuner och samhällen samlar en bredd av aktörer och mobiliserar på många nivåer – lokalt, regionalt, nationellt, internationellt – för att bana väg för snabbare omställning till klimatneutralitet och hållbarhet i Sverige, Europa och världen. De städer och myndigheter som tillsammans med Viable Cities arbetar med Klimatkontrakt 2030 är föregångare som har ambitionen att bana väg för en bredare omställning som involverar många fler.

Klimatkontrakt 2030 är ett verktyg för att utveckla en mer ändamålsenlig samhällsstyrning vilket benämns som governance. Governance innebär att många aktörer på olika styrnivåer arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning.

Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska, ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Klimatkontrakt 2030 skapar ett sammanhang som katalysator för nya, innovativa former av samarbete mellan städer, näringsliv, akademi, forskningsinstitut och civilsamhälle och bidrar därmed till utvecklad governance. Detta stärker förutsättningarna att mobilisera och driva en gemensam hållbar utveckling i en nutid och ett samhälle som i allt högre grad präglas av komplexitet.

Tillsammans bygger vi förmåga steg för steg att ställa om snabbare!

1. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med detta Klimatkontrakt är att öka tempot i klimatomställningen i städer inom ramen för Agenda 2030 och samtidigt bidra till en fortsatt återhämtning och utveckling av svensk ekonomi i en tid som präglas av flera sammanlänkade kriser.

Klimatkontraktet uttalar parternas avsikt att höja ambitionen inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning. Klimatkontraktet ger även Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städernas klimatomställning. Detta ska uppnås genom ömsesidiga och långsiktiga åtaganden om insatser från de undertecknande statliga myndigheternas, innovationsprogrammet Viable Cities och kommunens sida.

2. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Mariestads kommun.
- Myndigheterna: Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Naturvårdsverket, Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Tillväxtverket, Trafikverket och Verket för innovationssystem (Vinnova).
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities¹.

3. Kommunens åtaganden

3.1. Kommunens klimatmål

Agenda 2030 med de 17 globala målen lägger riktningen för kommunens arbete och Strategi för Agenda 2030 Mariestad väver samman kommunfullmäktiges mål med de globala målen och tydliggör vilka de politiska prioriteringarna är gällande arbetet med den miljömässiga, sociala och ekonomiska hållbarheten.

I Strategi för Agenda 2030 Mariestad har kommunfullmäktige beslutat om följande mål:

3.1.1 Kommunen

- ger möjligheter till god hälsa hos invånarna genom trygga miljöer och närhet till rekreation.

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

- möjliggör så att alla studerande kan få de kunskaper och färdigheter som de behöver för att främja en hållbar utveckling och för att kunna ha en hållbar livsstil.
- låter barn och ungdomar vara delaktiga i utvecklingen av samhället.

3.1.2 Kommunens verksamheter

- ska vara klimatneutrala när det gäller el, uppvärmning och transporter.
- bygger och renoverar smart och resurseffektivt med cirkulära och giftfria material.
- bidrar till teknik och metodutveckling genom bland annat upphandling, medverkan i utvecklingsprojekt och lokalt anpassade lösningar.
- använder upphandling för att utveckla lokala och hållbara produktionsmöjligheter och tjänster.
- använder egen mark för att stärka ekosystemtjänster och biologisk mångfald.

3.1.3 Bostadsbolaget Mariehus AB har följande miljömål om att minska

- mängden osorterat avfall från verksamheten.
- förbrukningen av fossila bränslen.
- energi- och vattenförbrukning.

3.1.4 Energibolaget (gemensamt med Töreboda kommun) VänerEnergi AB:s klimatmål är att

- minska koldioxidutsläppen med 1 200 ton per år.
- minst 40 procent av fjärrvärmens totala elkonsumention ska produceras i egna produktionsanläggningar.
- effektivisera och minska elförbrukningen i egna lokaler.

3.1.5 Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

Kommunen har åtagit sig att genom Klimat 2030–Västra Götaland ställer om att bidra till klimatmålet om att den västsvenska ekonomin ska vara fossiloberoende år 2030. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med 80 procent till år 2030 från 1990-års nivå. Dessutom ska utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, minska med 30 procent jämfört med 2010.

De olika källorna till växthusgaser kommer att analyseras så noggrant som möjligt och utifrån den samlade bilden kommer lämpliga åtgärder bli synliggjorda och prioriterade, läs mer i 3.5 Klimatinvesteringsplan.

3.2. Strategi

Mariestad har påbörjat sin största utvecklingsresa i modern tid, till följd av AB Volvos etablering av en battericellsfabrik i staden. Denna etablering tillsammans med flera andra pågående och kommande gröna etableringar ger kraft, inspiration och möjligheter att göra klimatsmarta investeringar, skapa goda vanor och accelerera omställningsarbetet. Kommunorganisationen har inte ensam rådighet eller möjlighet att av egen kraft genomföra allt detta utan arbetet kräver samverkan med näringsliv, civilsamhälle, akademi och medborgare. Samverkan inom stadens egna gränser är inte heller tillräcklig utan behöver ske i ett vidare regional och nationellt perspektiv. Förutsättningar för att både tillgodose en minskning av utsläpp av växthusgaser och tillvarata andra intressen kommer att få en ökad betydelse. Samspelet med aktörer och politiska beslut, som skapar förutsättningar samt spelregler för klimatomställning, såväl som för andra intressen viktiga pusselbitarna i arbetet.

Arbetet inom Klimatneutrala Mariestad 2030 sker främst inom följande områden:

- Samhällsbyggnadsprocessen där möjligheter för hållbar mobilitet och cirkulära och klimatsmarta lösningar i planering av staden är några exempel på nyttor.
- Samarbete med näringslivet med exempelvis utveckling av hållbara persontransporter till och från arbetet och skapandet av mötesplatser där även andra aktörer ingår.
- Medborgarinvolvering där föreningslivets arbete med klimatneutrala föreningar är ett exempel likväl som arbetet med Klimatspelet Mariestad för att öka förståelsen för den komplexitet som klimatomställning innebär.
- Ledning och styrning där exempelvis åtaganden i klimatkontraktet och i klimatlöften utgör ramverk i policys och styrdokument, bland annat i den fördjupade översiktsplanen som är under framtagning för staden.

Kommunikation kring vad Mariestad menar med klimatneutralitet är viktigt för att öka förståelsen för det gemensamma målet och missionen om Klimatneutrala Mariestad 2030. Viktigt är även skapande av goda berättelser som visualiserar den framtid vi ännu inte känner till.

För Mariestads del innebär klimatneutralitet att uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser främst genom att

- minska utsläppen
- investera i grön teknologi
- tillvarata naturens egna förmågor.

Definitionen utgår från EU:s klimatlag som tar sikte på 2050. Arbetet i Mariestad bidrar även till EU:s tillväxtstrategi "Den europeiska gröna given". Strategin ska ställa om EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi, där det 2050 inte längre förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser och där den ekonomiska tillväxten är frikopplad från resursförbrukningen. Den europeiska gröna given syftar också till att skydda, bevara, och förbättra unionens naturkapital och skydda allmänhetens hälsa och välbefinnande mot miljörelaterade risker och konsekvenser.

Strategi för Agenda 2030 Mariestad är ett övergripande paraply för kommunens hållbarhetsarbete. Alla kommunens verksamheter ska arbeta för att nå de mål som ingår i strategin. Utöver detta omfattar exempelvis kommunens översiktsplan och klimatanpassningsplan ställningstaganden kring hållbarhet och klimat. Genom klimatkontraktet lägger kommunen till ytterligare en dimension genom att strategiskt arbeta tillsammans med aktörer utanför kommunens verksamheter, nämligen näringslivet, civilsamhället och medborgarna.

Klimatarbetet innebär beslut, investeringar och aktiviteter som omfattar flera av de globala målen. Noga avvägningar för att gynna synergier och undvika konflikter mellan olika globala mål genomsyrar arbetet. Viktiga instrument är att ställa om till en cirkulärt baserad ekonomi med bland annat cirkulära strategier, design och konsumtion av tjänster i stället för jungfruliga material. Klimatarbetet ska skapa ett Mariestad som fungerar för de människor som bor här, som är bra för medborgarnas, företagens och samhällets ekonomi- och – som är bra för klimatet och vår planet.

Under 2023 har kommunen antagit nio klimatlöften inom KLIMAT 2030–Västra Götaland ställer om. Klimatlöftena accelererar arbetet ytterligare inom Klimatneutrala Mariestad 2030 och är inarbetade i Klimatkontrakt 2030 version 2023.

3.3. Organisation och ledning

Klimatneutrala Mariestad 2030 ingår som en del i Samhällsbyggnadsförvaltningen där kommunens strategiska arbete med hållbarhet är samordnat och förvaltningen lyder under kommunstyrelsen. Kommunen ska arbeta för att utveckla ett långsiktigt hållbart Mariestad utifrån de tre dimensionerna av hållbarhet: miljömässig, social och ekonomisk. Ambitionen är att under de kommande åren utveckla och/eller implementera verktyg som underlättar för att göra klimatsmarta val i processens olika delar och för olika målgrupper.

Kommunens Agenda 2030-grupp är förvaltningsövergripande och fungerar som koordinatör för det strategiska arbetet med hållbarhet och utgör Klimatneutrala Mariestad 2030:s omställningsfunktion. I gruppen ingår flera nyckelfunktioner såsom hållbarhetsstrateg, miljöstrateg, samhällsbyggnadsstrateg, digitaliseringsstrateg, folkhälsosstrateg och kommunikatör. Omställningsteamet för Klimatneutrala Mariestad

2030 består av representanter från näringslivet, civilsamhället och akademien. Förutom att arbeta med specifika insatser tillför omställningsteamet kunskap och kompetens samt ingår i ett nav med andra aktörer som behöver vara med i klimatomställningen.

Enskilda projekt och insatser, oavsett vem som genomför dem i staden, behöver bli synliga i ett större sammanhang. Det handlar om att se synergier och effekter mer tydligt men också att kunna se de framgångar som alla aktörer tillsammans skapar. Den höga förändringstakten i omvärlden, multipla kriser och svårigheten att förutspå vad som kommer "runt hörnet", ställer krav på att leda i förändring och utifrån komplexa sammanhang. Verktyg och modeller för att möta dessa behov ska utvecklas framöver.

3.4. Samverkan med näringsliv, akademi och medborgare

Kommunens strategi för Agenda 2030 handlar bland annat om hur kommunen ska samverka med andra aktörer. För att se till att samverkan är bra och har en uthållighet över tid strävar kommunen efter att skapa förutsättningar för robusta samverkansmodeller.

"Samverkan med andra aktörer i samhället lokalt, regionalt, nationellt och internationellt såväl som invånare är nödvändigt för att få kraft i arbetet. Näringslivet är en nyckelaktör som driver arbetet med hållbarhet framåt genom nya affärlösningar inom alla globala mål. Stärkt samarbete med forskning, universitet och högskolor är mycket värdefullt."

Ur "Strategi för Agenda 2030 Mariestad".

Även kommunens folkhälsoplan pekar ut nödvändigheten av att engagera medborgarna i arbetet med omställning och att det skapar förutsättningar för en god folkhälsa.

"Sedan hösten 2021 är Mariestads kommun också del i Viable Cities, där kommunen tillsammans med andra kommuner, näringsliv, akademi och civilsamhälle kraftsamlar för klimatneutralitet och hållbara samhällen utifrån de tre dimensionerna av hållbarhet. För Mariestads kommun är medborgarengagemang en del i arbetet och invånarna ges möjlighet till inflytande och delaktighet, vilket är en grundläggande förutsättning för god folkhälsa."

Ur "Allas vårt Mariestad - Folkhälsoplan 2022-2030 - Mariestads kommun".

Arbetet inom Klimatneutrala Mariestad 2030 kommer att vidareutveckla kommunens arbete med enskilda aktörer, grupper med aktörer inom samma område men också samarbeten kring de gemensamma nämnarna för näringslivet, akademien, ideella sektorn och medborgarna kring frågor som rör omställning. Visualisering av gemensamma mål, nya former av finansiering, främjande av innovationer med mera

behöver ingå i detta arbete. En strävan är att arbeta med deltagardrivna processer för att skapa mesta möjliga förståelse samt engagemang och skapa resultat som aktörerna själva äger.

3.4.1 Näringsliv

Näringslivets expansiva fas i Mariestad ställer krav på mobilitetslösningar, arbetskraft med rätt kompetens, attraktiva boendemiljöer, tillgång till skolor och omsorg. Nya stadsdelar kommer att växa fram och kommunen ska även skapa möjlighet för att omvandla ett centrumnära industriområde till en ny stadsdel med bostäder. Kommunen har en viktig uppgift i att skapa förutsättningar för näringslivets expansion genom att planera och strukturera långsiktigt där även klimat- och hållbarhetsstyrning ingår samt inkludera och arbeta tillsammans med näringslivet i dessa frågor.

Lokala företag kan inom sin bransch eller sitt geografiska område ha ett stort inflytande på omställningsarbetet. Det kan handla om att vara förebilder såväl som att arbeta med företagets egen omställning. Klimatlöftet Vi minskar utsläppen tillsammans med näringslivet innebär att göra insatser tillsammans med näringslivet. Det kan handla om att initiera samtal mellan företag kring industriell symbios, driva gemensamma projekt eller samverka på annat sätt för minskade utsläpp. Under året har ett arbete kring hållbara persontransporter till och från större arbetsplatser startat upp och där flera företag medverkar. Fortsatt utveckling med näringslivet omfattar bland annat att undersöka intresset för olika typer av mötesplatser och gemensamt arbete. Exempelvis är en början till dialog med bygg- och fastighetsbranschen är inledd där ambitionerna är att kroka arm inom klimatomställningen. Klimatlöftet Vi inkluderar lantbruket som samarbetspart i kommunens klimatomställning innebär att öka samarbetet med de gröna näringarna och det kommer att utvecklas under året. Mariestads kommun är en kommun rik på både jord- och skogsbruk och potentialen i detta behöver lyftas än mer.

I kommunens ordinarie arbete ingår att lotsa företag med idéer och innovationer till befintliga stödformer och organisationer som är innovationsutvecklare. Ambitionen är att utveckla samarbetet med dessa aktörer än mer med syftet att bland annat öka företagets konkurrenskraft.

Klimatlöften om upphandling stärker målsättningen som finns i kommunens strategi för Agenda 2030 där upphandling är utpekad som ett viktigt verktyg inom hållbarhetsområdet. Klimatlöftena innebär att nya personbilar som köps eller hyrs inom kommunorganisationen ska köras på förnybar el, biogas eller vätgas. Likaså ska nya arbetsmaskiner kunna drivas av förnybara drivmedel eller vara elektrifierade och entreprenadavtal ska också uppfylla miljö- och klimatkrav. Kommunen ska även identifiera vilka upphandlingar som har störst klimatpåverkan och strategiskt och systematiskt jobba med upphandling för att minska klimatpåverkan.

Kommunens utbildningsplattform Dacapo är en viktig aktör för att skapa förutsättningar för att det lokala näringslivet har rätt kompetens och erbjuder såväl korta som längre kurser utifrån identifierat behov och i samverkan med näringslivet. Bland annat erbjuds yrkesutbildningar inom byggnadshantverk och återbruk samt mer lokalt anpassade utbildningar inom produktionsteknik.

De lokala företagens tillgång till fossilfri energi är en knäckfråga som handlar om olika komplexa mekanismer bland annat överföringskapaciteten av elektricitet i västra Sverige. För att skapa förutsättningar att öka den lokala produktionen av energi arbetar kommunen aktivt med sin energiplan och tar även fram underlag som ska möjliggöra för mer vind- och solkraft. Ett underlag för laddinfrastruktur för lätta och tunga fordon samt fritidsbåt är framtaget under 2023 och kommer framöver bland annat att bli inarbetat i kommunens översiktsplan.

3.4.2 Akademi

Samarbetet med akademien sker inom flera olika områden och bland annat deltar Linköpings Universitet och Högskolan i Skövde i arbetet med att göra Mariestad klimatneutralt. Institutionen för kulturvård vid Göteborgs Universitet har verksamhet i Mariestad med både utbildning och forskning. Kommunen deltar i flera utvecklingsprojekt där akademien är en drivande och samverkande part.

Kommunen kommer att fortsätta utveckla samarbetet med akademien i linje med vad som sägs i kommunens strategi för Agenda 2030:

”Dagens lösningar räcker inte till för att hantera morgondagens utmaningar. Utrymme att testa nya idéer och arbetssätt inom organisationen är avgörande för att nå framgång. Arbetet måste vara kunskapsbaserat och i linje med forskning så att insatserna ger önskad effekt och ökad måluppfyllelse.”

Ur ”Strategi för Agenda 2030 Mariestad”.

3.4.3 Ideella föreningar och studieförbund

Mariestad har många föreningar, allt från idrottsföreningar till intresseföreningar av olika slag. Några av dessa föreningar har omfattande verksamhet med både lokaler och evenemang. Under 2023 har föreningslivet fått frågan om de vill arbeta med att sänka sina klimatavtryck och så småningom bli en klimatneutral förening. Förutom att det bidrar till en omställning skapar det engagemang hos medlemmar, utgör ett bra exempel och stärker föreningens eget varumärke. På ett första uppstartsmöte medverkade runt 15 föreningar och flera av dem har sedan dess påbörjat arbetet som kommer att fortsätta under 2024. Deltagande föreningar är stora idrottsföreningar såväl som hembygdsföreningar och mer specialiserade intresseföreningar.

Studieförbunden arbetar med folkbildning och når i många fall de grupper som är underrepresenterade i samhällets utveckling. Ambitionen är att utveckla samarbetet med de lokala studieförbunden inom omställningsfrågorna och samordna det med kommunens folkhälsoarbete. Ett embryo till samarbete är inlett under 2023 och minst ett av studieförbunden är delaktiga i arbetet med klimatneutral förening.

3.4.4 Medborgare

En stor del av omställningen behöver ske hos enskilda medborgare och kommunen skapar här förutsättningar genom sitt arbete. Det handlar bland annat om kommunikation för att visa på goda exempel och skapa ett personligt incitament för att göra klimatsmarta val och få människor att känna ett engagemang. Mariestad har påbörjat sin största stadsomvandling i modern tid och det påverkar mångfalden i flera områden är klimatomställning. Verktyg och metoder för medborgarnas deltagande inom klimatomställningen kan hjälpa till att skapa förståelse och trygghet inför de förändringar som behöver ske, oavsett inom vilket område det gäller.

En annan del av kommunens arbete är att genom infrastruktur, mobilitet och olika processer ge förutsättningar för en hållbar livsstil. Medborgarna ingår även i näringslivet som ägare eller arbetstagare, är medlemmar i föreningar, går i skolan, arbetar på kommunen etc. Dialogen med unga såväl som äldre medborgare, födda eller inflyttade är därför viktig. Under 2023 har ett arbete startat med att engagera unga Mariestadsbor mellan 18 till 30 år för att få in deras perspektiv när det gäller hållbara livsstilar och vad det rent konkret kan innebära för dem i vardagen. Bland annat har det visat sig att transporter är ett ämne som skapar engagemang samt att många är positivt inställda till att dela saker. En toolbox (verktygslåda) med koncept på tjänster är framtagen och dessa ska ses som frön att jobba vidare med. Var och en av tjänsterna löser inte utmaningarna men tillsammans och i kombination med andra cirkulära lösningar ackumuleras effekten. Målgruppen 18 till 30 år är vald utifrån att det är i den åldern då flera viktiga val i livet blir gjorda, det kan handla om utbildning, bilda familj eller köpa bostad.

En konkret insats inom Klimatneutrala Mariestad 2030 är ambitionen att ta fram ett digitalt spelverktyg för att inspirera och uppmuntra till engagemang för klimatomställning. Studenter på Högskolan i Skövde har arbetat fram ett par koncept där det som kommit längst är ett traditionellt brädspel som tar vara på samma spelmekanismer som ett digitalt spel gör. Målsättningen att använda spelpsykologi i det lokala arbetet kvarstår och en idé om hur det kan ske kopplat till den fysiska staden är framtagen.

Den ideella föreningen Biosfärområde Vänerskärsgården med Kinnekulle har en viktig roll genom att vara en mötesarena för komplexa frågor kring hållbarhet där olika intressen behöver ha dialog. Biosfärområden är utsett av Unesco till att vara modellområden för hållbar samhällsutveckling. Biosfärkontoret deltar på publika

event i staden för att möta människor och prata kring klimatomställning med syfte att uppmuntra och mobilisera fler personer i omställningsarbetet.

3.5. Klimatinvesteringsplan

Investeringsflöden har en stor potential för klimatomställningen och är en central del för att lyckas med arbetet. Mariestads klimatinvesteringsplan ska vara en hjälp för att analysera områden med stor påverkan av klimatutsläpp och hitta fler nyttor med klimatinvesteringar, exempelvis kostnadsbesparingar, ökad hälsa eller fler arbetstillfällen. Klimatneutrala Mariestad 2030 bidrar till utvecklingen av den dashboard² som Viable Cities arbetar fram och ser den som ett viktigt verktyg i stadens arbete med klimatinvesteringar. Ambitionen är att klimatinvesteringsplanen ska kunna utgöra underlag till beslut om kommunala investeringar eller bidra till ett helhetsperspektiv för att ge möjlighet till finansiella lösningar för näringslivet. De kommunala investeringarna och rådigheten omfattar en mindre del av den omställning som behöver ske. Den stora skillnaden behöver bli gjord av andra aktörer och medborgare och klimatinvesteringsplanen kan tydliggöra och hjälpa till att visualisera vilka dessa delar är. Prioriteringar och investeringar behöver också vara i linje med exempelvis taxonomiförordningen för hållbara investeringar, EU:s och Sveriges mål och policy. Klimatinvesteringar handlar både om direkta investeringar i klimatåtgärder och om att skifta om pågående investeringar och styra befintlig konsumtion, exempelvis genom att investera i elbilar i stället för bensinbilar.

Klimatinvesteringsplanen utgår från uppskattning av utsläpp 2030, klimatmål 2030 samt åtgärder och deras utsläppsminskningar. Utifrån detta blir beräkningar och analyser utförda. Resultatet omfattar bland annat investeringar, kostnadseffektivitet, samhällsnyttor samt totalekonomi för klimatomställningen.

3.6. Digitalt stöd för genomförandet

Digitalt stöd är en betydelsefull komponent och en accelerator i arbetet med att möjliggöra att bli en klimatneutral kommun. Det handlar både om digitala lösningar såväl som att ta vara på den digitala tekniken för att ställa om till mer hållbara vanor och ändra beteenden.

Kommunen har ett utbyggt IoT-nät³ som ger förutsättningar för de kommunala verksamheterna att använda fler klimatsmarta lösningar. Exempelvis sensorer som indikerar när en blomsterplantering behöver vatten eller mäter luftens kvalitet. Det innebär att rätt åtgärd kan ske vid rätt tidpunkt och antalet onödiga transporter minskar. Kommunens verksamheter driver tillsammans med IT-avdelningen flera projekt för att öka användningen av klimatsmarta lösningar med hjälp av IoT-nätet samt även andra innovativa lösningar utifrån verksamheternas behov.

² Digitalt verktyg för att se vilka utsläppen är och laborera med olika scenarier.

³ Internet of Things, saker med inbyggd elektronik och internetuppkoppling kan styras eller utbyta data över ett nätverk.

Arbetet med att skapa en effektivare och klimatstyrande samhällsbyggnadsprocess med hjälp av digital teknik är under utveckling inom kommunen och blir även en hjälp i att uppfylla beslutade klimatlöften med mera. Det är även stora möjligheter att använda data som är tillgänglig, så kallad öppen data, för att sprida kunskap och öka medvetenheten om klimatsmarta val i vardagen. Visualisering av geo data genom 3D-modeller eller digitala tvillingar innebär möjligheter att på ett nytt sätt visualisera och analysera påverkan av olika förslag på förändringar exempelvis trafikflöden eller klimatpåverkan. Det skapar även bättre möjlighet att kommunicera utvecklingsprojekt, förändringar eller andra ärenden som påverkar näringslivet och medborgarna. I en förlängning kan detta bidra till att konflikter och missförstånd hanteras på ett tidigt stadium och leda till smidigare genomförande av olika utvecklingsprocesser.

3.7. Innovationsnav för klimatneutrala kommuner

Mariestad utgör ett innovationsnav utifrån den mellanstora kommunens förutsättningar att jobba med klimatomställning. Exempelvis finns det inte underlag för att bygga ut kollektivtrafiken i samma omfattning som det går att göra i en större stad. Samspelet och samarbetet regionalt spelar en stor roll och där också Mariestad kan vara en än mer drivande kraft inom klimatomställningsområdet och en ambition är att samordna regionalt Transition LAB Forum under kommande år.

ElectriVillage är Mariestads koncept med test- och demonstrationsplattform för hållbar omställning och industriell förnyelse och har skapat förutsättningar för lokal samhällsutveckling med nya affärsmodeller, fler arbetstillfällen, ny kompetens och ökad attraktionskraft. ElectriVillage utgår från den mellanstora stadens behov och med inriktningen att utvecklingsprojekten ska vara skalbara för att även passa större eller mindre städer. Inom ramarna för ElectriVillage har kommunen gjort insatser inom utvecklingen av vätgas. Exempel på detta är världens första solcellsdrivna tankstation för vätgas och en förskola där solenergi lagras i vätgas för att sedan användas till elektricitet och till uppvärmning. En förstudie för att göra en storskalig omställning av tågsträckan Kinnekullebanan till vätgasdrift är gjord. Förstudien omfattar en lösning som bygger ut vätgasinfrastrukturen genom kombitankstationer för både tåg, bilar, tunga fordon och fartyg, läs mer under 3.0 Klimatsmart mobilitet.

Kommunens utbildningsplattform Dacapo bedriver yrkesutbildningar, fortbildningar samt kurser och föreläsningar inom flera olika områden. Flera av dessa utbildningar har en grund i traditionell teknik och återbruk. Det handlar om fönsterrenovering, kulturmålning, odling och förädling men även om hållbar samhällsplanering med naturens egna funktioner såsom våtmarker och träd. Dacapo arbetar även med projekt och kunskapsöverföring på ett internationellt plan och med att testa nya vägar för omställning inom etablerade områden. Ett etablerat forum är Rurban Planning Talks som är en dialog mellan akademien och planeringspraktiken för att klargöra de problem som pågående urbana och regionala omvandlingar medför.

Det handlar om att utveckla och diskutera samhällsutmaningar i skärningspunkten mellan landsbygd och stad.

Genom Biosfärområde Vänerskärgrården med Kinnekulle kan kommunen sprida erfarenheter och kunskap i det nätverk av Unescos biosfärområden som finns runt om i världen (nästan 750 biosfärområden).

3.8. Klimatanpassning

Klimatanpassning blir en allt viktigare fråga och innebär åtgärder för att anpassa samhället för de klimatförändringar som redan har skett och de som inte går att förhindra i framtiden. Det är nödvändigt att både arbeta med att minska utsläppen och att anpassa samhället till det som inte längre går att hejda. För Mariestad innebär detta att exempelvis hantera värmeböljor och översvämningar utan att det får oacceptabla konsekvenser. Kommunens roll i arbetet är att säkerställa en samhällsplanering som står robust inför klimatförändringarna. Det handlar bland annat om säkerhet, fysiska investeringar samt beredskap för att anpassa kommuns verksamheter. En viktig del är att tidigt lyfta upp och integrera frågan om klimatanpassning i samhällsbyggnadsprocessen. Kommunen har beslutat att tillämpa principen 3-30-300 som vägledning inom detaljplanerade bostadsområden vilket innebär att alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, att varje område ska ha minst 30 procents krontäckningsgrad och att alla bostäder ska ha högst 300 meter till närmaste park eller grönområde. Principen är till hjälp för att bedöma hur mycket grönska en stad behöver. Det handlar både om invånarnas välbefinnande och om att städer ska klara regn, vind, värme samt för att skadliga partiklar i luften ska kunna tas upp. Under 2023 har ett program för blå- och grönstruktur antagits av kommunfullmäktige. Programmet innehåller analyser och information samt förslag till fortsatt arbete som bland annat innebär en fördjupning av klimatanpassningsarbetet för att exempelvis mer nyttja grönområden för skyfallshantering.

Kommunen följer upp klimatanpassningsarbetet enligt kommunens klimatanpassningsplan. Det framåsyftande arbetet handlar om att identifiera tänkbara risker, dess konsekvenser samt lämpliga anpassningsåtgärder och integrera lösningar i olika verksamheter, styrdokument etcetera. Kommunen behöver också ett samarbete med bland annat fastighetsägare, jord- och skogsbrukare och andra aktörer för att identifiera och genomföra åtgärder.

3.9. Klimatsmart mobilitet

Transporter är en av de största källorna till utsläpp av växthusgaser och kraven på att använda ny och befintlig infrastruktur på ett så effektivt sätt som möjligt ökar. Transportsystemet behöver ha rätt balans av mobilitet, tillgänglighet och vara en del i en god stadsmiljö. Klimatsmart mobilitet handlar om människors möjlighet att transportera sig själva och gods till de platser som de vill nå på ett hållbart

sätt. I samband med att kommunen växer med fler invånare blir det allt viktigare att planera för och arbeta med medborgarnas transporter, både i staden och på landsbygden. En utredning om stadens mobilitet är under framtagning. Denna ska utgöra underlag till planering och investeringar och bidra till en attraktiv stad med goda boendemiljöer och möjlighet till att ha en hållbar livsstil. Samverkan kring hållbara persontransporter sker med näringslivet och andra aktörer, läs mer under 3.4.1.

För att säkra att planering och byggande bidrar till ett transporteffektivt samhälle har kommunen antagit ett klimatlöfte om att översiktsplan, detaljplaner samt andra relevanta styrdokument ska ha en beräkning av klimatpåverkan och jämförande alternativ. Syftet är att bidra till att andelen hållbara resor ska öka, mätt med andel gång, cykel och kollektivtrafik. Ett ytterligare klimatlöfte är att utveckla gaturum för ökad tillgång och attraktivitet. Det kan handla om att minska biltrafik i centrala områden, sänka hastigheten eller anpassa till gång- och cykelfart där även stadslivet har en potential att utvecklas.

För att klara av mobiliteten i framtiden med arbets- och studiependling, godstransporter samt resande för turister är tågsträckan Kinnekullebanan en nyckelfunktion. Tågsträckan går genom fem kommuner och ansluter till stambanor till Stockholm samt Göteborg. Kinnekullebanan drivs i dagsläget av diesellok och en förstudie är gjord om att göra en omställning till drift med lokalt producerad och fossilfri vätgas. Förstudien omfattar en lösning där tågen blir en del av en vätgasinfrastruktur som inkluderar även tunga fordon, personbilar, fartyg och arbetsfordon. En Kinnekulletågsgrupp med de kommuner som ingår i tågsträckan är bildad och samordning sker av Skaraborgs kommunalförbund. Gruppens uppdrag är att följa utvecklingen, bereda och agera i frågor som rör Kinnekulletåget och Kinnekullebanan.

Mariestad har redan nu tillgång till alla fem alternativa drivmedel som är avsedda för personbilar: etanol E85, fordonsgas, HVO100, el och vätgas. I kommunen finns en anläggning för produktion av fossilfri vätgas från solenergi och en tillhörande tankstation för personbilar med bränsleceller. Framöver planerar en extern aktör att etablera ytterligare en tankstation för vätgas, även för tung trafik, i anslutning till Europaväg 20 som går strax utanför Mariestad.

3.10. Rapportering och uppföljning

Uppföljning och rapportering av kommunens omställningsarbete sker enligt kommunens styrmodell och rutiner. Det omfattar bland annat rapporter från verksamheterna under året samt redovisning av resultat i kommunens årsredovisning. Varje år gör kommunen en uppföljning av utsläppen av växthusgaser och den används frekvent i arbetet med Klimatneutrala Mariestad 2030 för att analysera behov av åtgärder och att en minskning sker.

Kommunen kommunicerar regelbundet goda exempel och resultat utifrån hållbarhetsperspektivet till medborgare via hemsida och sociala medier. Omställningsteamet är en viktig kanal för att kommunicera uppnådda resultat och vad som är viktigt att jobba med framöver.

4. Viable Cities åtaganden

Innovationsprogrammet Viable Cities genomförs i bred samverkan, för att bidra till att ställa om till klimatneutrala städer 2030 som en del i det svenska åtagandet att uppfylla mål i Agenda 2030 och Parisavtalet. I detta ingår att vara internationella föregångare i städers omställning.

Viable Cities arbetar med en bredd av aktörer på tvärs över vetenskapliga discipliner, branscher och samhällssektorer. Det kopplar samman excellenta forskningsmiljöer med stora och små företag inom en rad branscher samt offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer.

Inom ramen för den roll som Viable Cities har som strategiskt innovationsprogram kommer programmet att verka för följande:

4.1. Samordning Klimatkontrakt 2030

Det sker nu en allt snabbare mobilisering kring omställningen lokalt, nationellt och internationellt där klimatkontrakten används som verktyg. Det kräver en bättre förmåga att samordna arbetet och kontinuerligt vidareutveckla kontrakten för att åstadkomma; uppskalning, breddning, replikerbarhet, prioritering samt en mer effektiv samordning av möten och dialoger mellan aktörerna.

Viable Cities programkontor utvecklar därför en samordningsfunktion för Klimatkontrakt 2030 i Sverige för att ytterligare stödja processen med klimatkontrakt där myndigheternas, kommunernas och övriga relevanta aktörers åtaganden utvecklas och vässas steg för steg. Detta görs parallellt med insatser för implementering och skalning för att på ett bättre sätt att driva på omställningen. Samordningsfunktionen ska stödja uppbyggnaden av aktörernas gemensamma förmåga till omställning från kunskap till implementering och utveckla processen för klimatkontrakten till nästa nivå – såväl i ett lokalt, nationellt som internationellt sammanhang.

Samordningsfunktionen ska höja kunskapen och skapa bättre möjligheter för kommuner och aktörer att på lokal nivå dra nytta av och utveckla arbetsätt för att tillvarata de omfattande policypaket på EU-nivå som är ett resultat av European Green Deal (exempelvis Fit for 55 och taxonomiförordningen för hållbara investeringar).

4.2. Smart policyutveckling

Viable Cities avser fortsatt vara en mobiliserande aktör kring policy och regelverk med tillhörande insatser inom smart policyutveckling. Dels handlar detta om att ge kommuner bättre överblick avseende nuvarande och kommande svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer av relevans för städers klimatomställning (exempelvis policypaketet Fit for 55). Dels innefattar det processtöd för förändring av regelverk och normer för att i praktiken underlätta klimatomställningen. Detta kopplar till myndigheternas åtaganden (se avsnitt 5.1) samt utvecklingsarbetet kring systemdemonstratorer (se avsnitt 6.5).

4.3. Innovation

Viable Cities avser utveckla sin roll som föregångare och intermediär (systemkopplare, mellanrumsledare, gränsgångare) för att stärka de koordinerande, mobiliserande och faciliterande insatserna i det framväxande ekosystemet för missionen om Klimatneutrala städer med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

För att underlätta för kommuner att implementera innovation som påskyndar klimatomställningen, kommer Viable Cities bidra med kompetensnätverk och processtöd, bland annat genom att kroka arm med andra strategiska innovationsprogram i den fortsatta utvecklingen av Klimatkontrakt 2030. Det gäller framför allt inom mobilitet, energi, byggd miljö, cirkulär ekonomi, hälsa och digitalisering. Utifrån samarbetsavtalet som finns med det strategiska innovationsprogrammet Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer samverkan utvecklas ytterligare med såväl städer som myndigheter kring detta område, inte minst med Trafikverket. Inom digitalisering för klimatomställning kommer arbetet utvecklas vidare med det nyligen inrättade Urban Twin Transition Centre.

4.4. Samordnad finansiering

Viable Cities kommer på följande sätt understödja kommuners behov av finansiering av klimatomställning och verka för samarbete och synergi mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer fortsätta arbeta med utvecklade former för finansiering kopplat till Klimatkontrakt 2030 med de 23 städerna och de sex myndigheterna som är involverade i detta.
- Viable Cities kommer tillsammans med myndigheterna utveckla arbetet inom samordnad finansiering genom olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 5.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala

städer 2030 samt som en del i det internationella arbetet med missionen och tillgängliggöra insikter och verktyg för många fler.

4.5. Samspel med EUs mission klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EUs mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl plattformen för genomförande av EUs mission, NetZeroCities som CapaCITIES, som syftar till att bygga nationella plattformar i fler länder, som partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT). Viable Cities är också delaktiga i diskussionen på EU-nivå om närmare samverkan och synergier med system-missionen om klimatanpassning (Adaptation to Climate Change), liksom med "New European Bauhaus".

5. Myndigheternas åtaganden

Myndigheterna åtar sig att samverka inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Myndigheterna bidrar på så sätt till syftet med det missionsdrivna arbetet att ställa om till klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser.

Under 2024 fortsätter myndigheterna att utveckla stödjande strukturer och nya arbetssätt för en mer sammanhållen, strategisk och lärande utvecklingsprocess. I denna fungerar Rådet för hållbara städer som ramverk och strategiskt forum för myndighetssamverkan, Svensk modell för Hållbar utveckling, som operativ plattform för myndighetssamverkan och Klimatkontrakt 2030 som gemensamt innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna.

Som en del av det kommer Klimatkontraktsmyndigheternas innovationsteam tillsammans ansvara för att driva följande innovationsprocesser: Policylab (5.1), Systemdemonstratorer (5.2) och Lokal portföljanalys (5.3). Arbetet innebär även medverkan i Transition Lab som Viable Cities faciliterar. Myndigheterna avser att på Arena klimatkontrakt, mötesplatsen för dialogverkstad mellan kommunerna och myndigheterna, under 2024 särskilt fokusera på utvecklingen av Klimatkontrakt 2030 som innovation av governance. (se 6.1)

Myndigheterna åtar sig att fortsätta det gemensamma arbetet kring följande utveckling under 2024 för att stödja kommunernas klimatomställning:

5.1. Smart policyutveckling

Tillsammans med kommunerna samverkar myndigheterna för att identifiera och bidra till utvecklingen mot mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel för hållbar stadsutveckling och klimatomställning samt öka förståelse och kunskap om befintliga regelverk. Med kommunernas utvecklingsbehov i en accelererad

klimatomställning som fokus, ska processen fortsatt bygga på proaktiv dialog och ömsesidigt lärande.

Under 2024 fortsätter arbetet med policylabb inom ett eller flera av de identifierade utmaningsområdena: inkluderande och hälsofrämjande mobilitet, markanvändning och markanvisning, energiplanering- och energieffektivisering samt cirkulära resurs- och materialflöden. Ett gemensamt utvecklings- och planeringsarbete pågår genom samverkan och dialoger för att förtydliga policyutmaningar och identifiera huvudaktörer, samt säkerställa omställningspotential av policylabb.

5.2. Stöd till forskning, innovation och utveckling

Myndigheterna finansierar insatser för forskning, innovation, utveckling och systeminnovation som stödjer en snabbare klimatomställning. Myndigheternas stöd riktar sig till olika typer av forskning, innovation, tillämpning och demonstration och till viss del investeringsstöd. Stöd tillhandahålls genom öppna utlysningar och andra former såsom till exempel beställarnätverk, behovsägarnätverk och innovationsupphandling.

Under 2024 åtar sig myndigheterna att fortsatt utveckla och finansiera nya typer av insatsformer, såsom: Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer, (Läs mer under 6.5) och Urban Twin Transition Center⁴ för digitalisering som ger bättre stöd för städernas klimatomställning.

5.3. Samordnande insatser kring finansiering

Myndigheterna utvecklar löpande samordningen kring insatser som pågår inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning för att skapa bättre framförhållning och samlad information.

Baserat på den innovationsprocess om metodutveckling för lokala portföljanalyser som genomfördes 2023 avser myndigheterna att under 2024 leverera sammanställda utdata från vissa av myndigheternas finansiering till samtliga 23 kommuner. Innovationsarbetet kommer även att fortsätta under 2024 i syfte att dels höja kvaliteten och täckningen av levererade data, dels genom ett eller flera fördjupningsprojekt i samarbete med vissa intresserade kommuner för att effektivisera processen och öka nyttan hos mottagarna. Det långsiktiga målet med portföljanalyserna är att arbetet ska bidra i arbetet med städernas klimatinvesteringsplaner.

Hållbarstad.se är Rådet för hållbara städernas gemensamma webbplats. Här har myndigheterna åtagit sig att löpande publicera information om

⁴ Se [pressmeddelande från Internetstiftelsen](#)

finansieringsmöjligheter och utlysningar samt samlat kunskapsstöd från alla ingående myndigheter som är med i Rådet för hållbara städer⁵.

5.4. Deltagande i europeiska initiativ för hållbara städer

Myndigheterna ingår och arbetar med flera olika europeiska initiativ för att stödja utvecklingen av hållbara städer och samhällen.

I arbetet med att stödja svenskt deltagande i forskningsprogrammet Horisont Europa 2021–2027 ingår att bidra i utformning av utlysningar och aktiviteter samt informera och ge råd till aktörer som planerar att delta i ansökningar i olika europeiska satsningar. Myndigheterna samverkar även i genomförandet av EU:s regionala utvecklingsfond 2021–2027 med insatserna för hållbar urban utveckling.

Myndigheterna fortsätter medverka i partnerskapet Driving Urban Transitions to a Sustainable Future (DUT) där utlysningar och andra aktiviteter inom området hållbar stadsutveckling kommer att vara aktuellt under de kommande åren samt EU-kommissionens satsning "New European Bauhaus",⁶ European Urban Initiative (EUI)⁷ och Urbact⁸.

Myndigheterna bidrar även för att utveckla stödjande funktioner för de städer som valts ut att ingå i missionen på EU-nivå om 100 klimatneutrala städer 2030. Ett exempel är programmet "CapaCITIES"⁹. Genom "CapaCITIES" initieras och stärks nationella förändringsprocesser för att etablera nationella nätverk och styrningsstrukturer.

6. Strategiska utvecklingsprojekt 2024

De strategiska utvecklingsprojekten är viktiga acceleratorer för framväxten av ett ekosystem kring missionen om Klimatneutrala städer 2030 och utgör en gemensam plattform och arena för samverkan och lärande.

Under 2024 kommer följande strategiska utvecklingsprojekt att bedrivas inom Viable Cities Transition Lab, med syfte att vid den kommande revideringen av Klimatkontrakt 2030 kunna vidareutveckla innehållet i kontraktet.

⁵ Boverket, Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Formas, Länsstyrelserna, Myndigheten för delaktighet, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, ArkDes (Statens centrum för arkitektur och design) Statens konstråd, Sveriges Kommuner och Regioner, Tillväxtverket, Trafikverket och Vinnova

⁶ New European Bauhaus lyfter fram betydelsen av estetiska, sociala och kulturella värden i den gröna omställningen

⁷ European Urban Initiative, är en hubb för hållbar stadsutveckling på EU-nivå. EUI ska erbjuda stöd till städer för att förbättra och öka sin kapacitet i att utforma strategier, policyer och projekt för hållbar stadsutveckling. (urban-initiative.eu)

⁸ Urbact är ett europeiskt samarbetsprogram för utbyte och lärande inom hållbar stadsutveckling, Tillväxtverket.

⁹ Energimyndigheten och Viable Cities deltar

6.1. Governance

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU-nivå, är grundläggande för en bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Det handlar om att koordinera och leda olika aktörer på olika nivåer i syfte att snabba på klimatomställningen och bromsa klimatförändringarna för att kunna bygga en hållbar framtid. Governance innebär att många aktörer på olika styrnivåer arbetar tillsammans för att gemensamt gå bortom det man som enskild aktör har direkt rådighet över för att förverkliga mål och mission. Det innebär ett systemskifte mot ett helhetstänkande inom offentlig förvaltning och en mer nätverksbaserad styrning. Governance syftar på processen och strukturen för att styra, leda och reglera en organisation, ett samhälle eller ett system. Det handlar om hur beslut tas, hur mandat och ansvar fördelas, och hur regler och riktlinjer upprätthålls och efterlevs. Det är en komplex process som involverar politiska, ekonomiska, tekniska och sociala aspekter som i sin tur kräver samarbete och engagemang från en bredd av samhällsaktörer.

Inför 2024 finns ett fortsatt stort utvecklingsbehov för en djupare förståelse för vad transformativ governance innebär och hur kommuner och städer kan arbeta med det i praktiken. Med erfarenheter och insikter från de första stegen kommer ett gemensamt analysstöd för klimatkontrakt att vidareutvecklas. Detta är ett arbete som måste ske i nära samarbete mellan Viable Cities, myndigheterna och kommuner. Arbetet kommer att samordnas av programkontoret som säkerställer ett förstärkt fokus på analys och uppföljning inom Arena Klimatkontrakt under 2024.

Mobiliseringen med hjälp av Klimatkontrakt 2030 har visat sig vara framgångsrikt och kommer fortsätta utvecklas för att ytterligare stärka, skala upp, bredda och snabba på omställningsarbetet. Det krävs en tydligare behovsorientering / prioritering och skarpare åtaganden från flera håll; från de nationella myndigheterna, från kommunerna och också kopplat till Viable cities roll / åtaganden.

Klimatkontraktet är ett nytt och innovativt verktyg för governance som bygger en långsiktig strategisk process från lokal till internationell nivå utifrån den gemensamma missionen om klimatneutrala och hållbara städer 2030.

6.2. Klimatinvesteringsplaner

En grundtes i missionsdriven innovation är att staten och offentliga organisationer på olika nivåer i samhället tar en aktiv roll i att samskapa och omforma marknader i samspel med näringslivet och andra samhällsaktörer som akademi och civilsamhälle.

Klimatinvesteringsplaner är en central del i arbetet med en utvecklad governance för missionen och under 2024 kraftsamlar vi inom Klimatinvesteringsplaner på flera områden; analyser och test om hur klimatinvesteringsplaner kan kopplas till

ordinarie beslutsprocesser, inklusive färdplaner för klimatneutralitet på stadsnivå, analyser av nödvändiga klimatinvesteringar inom områden med stor påverkan på klimatutsläpp, exempelvis värme/kyla, mobilitet, mat osv, ekonomiska analyser av multipla nyttor av klimatomställning, exempelvis där klimatomställning kan bidra till såväl kostnadsbesparingar som kvantifierade nyttor som exempelvis ökad hälsa, fler arbetstillfällen, trygghet etc., hur hållbarhetsindikatorer kan införlivas mer systematiskt inom kommersiell förvaltning och kontraktshantering.

Under 2024 vidareutvecklas Viable Cities finansiella dashboard och införlivar investeringsplanssidan, finansiella indikatorerna och de finansieringsflöden som tillhandahålls av olika nationella myndigheter (se avsnitt 5.3). Funktionerna hos olika finansiella instrument kommer att kartläggas och ett antal lärcase startar där finansiella färdplaner tas fram. Dessutom kommer en utvecklad samverkan med investerare för att diskutera hur man mobiliserar privat finansiering för klimatneutrala städer.

Arbetet med Klimatinvesteringsplaner i Sverige hänger nära samman med vad som händer inom plattformen för genomförande av missionen om klimatneutrala städer på europeisk nivå, NetZeroCities.

6.3. Konkurrenskraft genom omställning

En stark mobilisering för omställning till klimatneutralitet kan ge förutsättningar för företag i Sverige att utveckla nya affärsstrategier, och helt nya marknader, som i sin tur ger konkurrenskraft genom att driva en omställning till ett klimatneutralt och hållbart samhälle. Detta är avgörande för Sveriges ambition att vara världens första fossilfria välfärdsland och vårt klimatpolitiska ramverk. Företagens roll i klimatomställningen är central, både som stora utsläppare av växthusgaser men också som leverantör av lösningar för klimatomställning och klimatanpassning.

Under 2024 krafsamlar Viable Cities inom initiativet Klimatkonkurrenskraft för att tillsammans med en rad andra aktörer utforska vilka systemiska förändringar som kan accelerera samverkan kommun-näringsliv för att uppnå missionen klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser. Samverkan med de myndigheter som signerar Klimatkontraktet är i detta arbete centralt för att kunna driva policyförändringar. Initiativet är främst riktat mot de 23 städer som signerar Klimatkontrakt 2030, med målsättningen att skapa kunskap som kan användas i alla svenska kommuner.

Syftet är att tillsammans krafsamla kring viktiga insatsområden kopplat till städernas omställningsresor där företagen mobiliseras och är systematiskt engagerade. En viktig del i arbetet är att stärka varandra i att möta de möjligheter och utmaningar som EUs satsning på bland annat "Fit for 55" innebär. Exempel på insatsområden är upphandling, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling och etablering. I arbetet

ingår att granska möjligheten att använda kommunala policydokument som upphandlingspolicy, näringslivsprogram och samt ägardirektiv för kommunala bolag för att driva utvecklingen. I arbetet samverkar Viable Cities även med näringslivsorienterade organisationer och initiativ på internationell, nationell och regional nivå där en viktig aspekt är en rättvis och inkluderande omställning.

6.4. Medborgarengagemang

Nuvarande samhällsutmaningar innebär att flera kriser sammanfaller med klimatkrisen. Det gäller bland annat pandemin, kriget i Ukraina, kriser vad gäller energi, mat, råvaror och kritiska mineraler, biodiversitet och demografi. Utmaningarna förstärks av att vi samtidigt upplever en demokratisk utveckling där en växande andel av befolkningen känner sig utanför.

Under 2024 att vidareutvecklas samarbetet mellan städer, myndigheter och andra aktörer för att skapa förutsättningar för medborgarengagemang i klimatomställningen. Inte minst genom utveckling av nya former av medborgarinvolvering i lokala klimatkontrakt och samspel med europeiska satsningar på området.

Under 2024 mobiliseras ett antal lärcase, tester och satsningar inom medborgardeltagande som syftar till att ge reellt inflytande till medborgarna för att snabba på klimatomställningen.

Detta ökar behovet av satsningar som syftar till inkludering och att sätta medborgarna i centrum för omställningen till klimatneutralt och hållbart samhälle, bland annat genom nya former för medborgarinvolvering (exv medborgarråd) och utveckling av attraktiva livsmiljöer (exv New European Bauhaus) och politik för gestaltad livsmiljö. Medborgarnas kunskap och expertis måste tas tillvara i de beslut som påverkar deras liv, och dessa beslut måste förankras med det stora flertalet för att kunna leda till åtgärder och förändringar i den takt och omfattning som krävs.

6.5. Systemdemonstratorer

Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer är ett strategiskt utvecklingsprojekt inom Klimatkontrakt 2030. Förväntan på systemdemonstratorerna är att de ska ha en väsentlig roll i städernas förmåga att snabba på omställningen samt skapa hög synlighet och engagemang lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Satsningen har en tydlig inriktning mot missions-orienterad innovation, och betonar tydligt vikten av systemperspektiv i omställningsarbetet. En viktig del i insatsformen är ett portföljtänk, där flera åtgärder, initiativ och experiment tillsammans utgör en större helhet. Systemdemonstratorerna tar sin utgångspunkt i centrala områden i Klimatkontrakt 2030 och är tänkta att bidra till utveckling av kontraktet utifrån insikter från arbetet.

Viable Cities och myndigheterna åtar sig att bidra till att systemdemonstratorerna lyfts i viktiga sammanhang på nationell och internationell nivå samt att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning. Samtliga kommuner inom Klimatkontrakt 2030 åtar sig att dra nytta av insikterna från systemdemonstratorerna i syfte att möjliggöra uppskalning.

6.6. Mission klimatneutrala städer 2030 internationellt

Under 2024 sker en fortsatt mobilisering och utveckling för att stärka kopplingen mellan det svenska och europeiska arbetet med missionen klimatneutrala städer 2030. Det sker inom en rad initiativ som involverar såväl städer, myndigheter som Viable Cities som program. Exempel är NetZeroCities (som är en plattform för genomförande av Cities Mission, med utvecklingsarbete kring bland annat Climate City Contract och Climate Investment plans), partnerskapet Driving Urban Transitions (med forsknings- och innovationsprojekt inriktade mot 15-minutersstaden, energipositiva stadsdelar och cirkulär urban ekonomi) samt CapaCITIES (som utvecklar nationella stödplattformar likt Viable Cities i fler europeiska länder).

New European Bauhaus-initiativet lanserades av EU-kommissionen i januari 2021, och kopplar samman EUs gröna giv med vår byggda miljö. I genomförandeplanen för Cities Mission pekar EU-kommissionen på att EUs Climate City Contract ska möjliggöra medverkande städer att integrera och stärka värden och principer i New European Bauhaus-initiativet i sina planer för klimatneutralitet. Arbetet kring New European Bauhaus sker i samverkan med Boverkets (Rådet för hållbara städer) regeringsuppdrag att samordna Sveriges medverkan i New European Bauhaus.

På ett liknande sätt som EU mobiliserar 112 städer sker ett samarbete i Urban Transitions Mission inom det globala initiativet Mission Innovation, där en första etapp avser att samla cirka 300 globala städer.

7. Gemensamt arbete kring uppföljning, utvärdering och uppdatering

Viable Cities och kommunen är överens om att genomföra en årlig uppföljning av kommunens resultat inom ramen för Klimatkontrakt 2030. Viable Cities tar fram underlag för en årlig uppföljning på kommunal och nationell nivå.

7.1. Viktigaste uppdateringar för kommunen

Hösten 2022 kom beskedet att Volvokoncernen förlägger sin nya battericellsfabrik i Mariestad. Denna etablering tillsammans med andra pågående och kommande etableringar innebär ett stort antal nya arbetstillfällen och Mariestad har inlett sin största stadsomvandling i modern tid. Kommunfullmäktige har under 2023 antagit

ett mål om att Mariestads kommun år 2040 ska ha 40 000 invånare, en ökning med 60% från dagens invånarantal. En ny vision Mariestad 2040 "Vi skapar drömlägen tillsammans" är också antagen.

Mobilisering för att hantera expansionen pågår i staden men även i Skaraborg där alla 15 kommunerna ser Volvos etablering och övriga större etableringar som en gemensam angelägenhet. Detta ger också en framtidstro och stärkt samverkan där en kraftsamling sker för att klara behovet av bostäder, mobilisering och kompetensförsörjning. En stor utmaning i arbetet blir att minska utsläppen av växthusgaser samtidigt som staden behöver växa. Klimatneutrala Mariestad 2030 knyter an till och omformar arbetet utifrån de nya förutsättningarna och ser goda möjligheter att än mer accelerera klimatomställningsarbetet.

Nedan följer ett urval av konkreta insatser som är genomförda eller processer som är påbörjade under 2023:

- Användning av designmetodik i samhällsplaneringen och som medborgardialog testades under våren i projektet Hållbara livsstilar. Målgruppen var unga Mariestadsbor mellan 18-30 år som fick berätta om sina perspektiv när det gäller hållbara livsstilar och vad det rent konkret kan innebära för dem i vardagen. Bland annat visade det sig att transporter är ett ämne som skapar engagemang samt att många är positivt inställda till att dela saker. En toolbox med koncept på tjänster är framtagen och ska ses som frön att jobba vidare med. Vart och en av tjänsterna löser inte utmaningarna men tillsammans och i kombination med andra cirkulära lösningar ackumuleras effekten.
- Klimatspelet för Mariestad är ett brädspel som speglar komplexiteten för klimatomställningen. Speltillfällen med diskussion och reflektion anordnas under året på skolor, hos föreningar och företag. Syftet är att öka medborgarinvolveringen i klimatomställningen.
- Dialog med bygg-, fastighets- och återvinningsbranschen är inledd genom bland annat medverkan på branschdag och anordnande av seminarium Hur kan Mariestad växa hållbart? där även en panel med företag deltog och berättade om sina åtgärder, verktyg och förutsättningar.
- Arbetet med klimatneutrala föreningar har startat upp där drygt tio föreningar visat intresse för att jobba mer med omställning i sin verksamhet. Spridningen av föreningar är stor, det är bland annat en stor idrottsförening, hembygdsföreningar och föreningar för specialintressen. Sammantaget engagerar föreningarna ett stort antal personer inklusive barn och ungdomar och föreningarna kan vara goda förebilder inom omställningsarbetet.
- Ett arbete för att jobba med hållbara persontransporter kopplat till stora etableringar i Skaraborg är startat. Detta involverar flera av de större

etableringarna, Västtrafik, Västra Götalandsregionen, Trafikverket, närliggande kommuner och kommunalförbundet.

- De kommande etableringarna kommer att kräva entreprenörsboenden. Ett arbete är påbörjat för att se potentialen att lösa detta på ett klimatsmart sätt genom att bland annat titta på synergier med kommande permanenta bostäder.
- Regional samverkan inom Västra Götaland mellan de tre klimatneutrala städerna Mariestad, Borås och Göteborg har utvecklats under året. Ambitionen är att genomföra ett regionalt Transition LAB under 2024.
- Kartläggning av laddinfrastruktur och framtida behov och möjligheter av en utbyggnad är framtagen.

Kommunstyrelsen har i juni antagit klimatlöften¹⁰ som ska bidra till att minska utsläppen inom följande områden

- Vi minskar utsläppen tillsammans med näringslivet.
- Vi inkluderat lantbruket som samarbetspart i kommunens klimatomställning.
- Vi arbetar aktivt med vår energiplan
- Vi arbetar strategiskt med att minska klimatpåverkan genom upphandling.
- Vi säkrar att planering och byggande bidrar till ett transporteffektivt samhälle
- Vi utvecklar gaturum för ökad tillgång och attraktivitet.
- Våra nya personbilar körs på förnybar el, biogas eller vätgas.
- Våra nya arbetsmaskiner är fossilfria och upphandlingskrav ställs på entreprenader.
- Vi minskar matsvinnet i offentliga måltider.

Stadens fjärrvärmebolag har under 2023 slutfört en förstudie om Bio CCS¹¹ (Carbon Capture Storage). Ambitionen är att i framtiden kunna erbjuda klimatpositiva fjärrvärme- och ångleveranser. Än så länge är metoden inte företagsekonomiskt försvarbar men stödsystem är under bearbetning på nationellt plan.

7.2. Mest angelägna erfarenheter att dela för kommunen

För Mariestads kommun har året inneburit en fokusering och mobilisering av de effekter och möjligheter som Volvo med flera etableringar innebär. Stora delar av utvecklingsarbetet inom kommunen har riktats om och anpassats efter de nya förutsättningar som råder. För Klimatneutrala Mariestad 2030 handlar det om att implementera klimatmål och det missionsorienterade arbetssättet i de arbetsgrupper

¹⁰ Klimatlöften är ett arbete inom KLIMAT 2030 <https://klimat2030.se/klimatloften/>

¹¹ Avskiljning och lagring av koldioxid från förnybara källor.

som bildas kring exempelvis hållbara transporter och entreprenörsboenden. Flera viktiga styrdokument och underlag till dessa är under framtagning och där är det också ett tillfälle för att uppdatera med klimatmål och använda de verktyg som kommunen har rådighet över, exempelvis markanvisningstävlingar eller översiktsplanering. Engagemanget för klimat- och hållbarhetsarbete inom företagen ökar. De lite större företagen är tydliga med sina klimatmål och också stolta över att vara en del av den gröna omställningen vilket blir ett utmärkt tillfälle för kommunen att också samla aktörer för att prata om dessa frågor i ett bredare perspektiv och utveckla mer konkret nytta i form av samarbeten kring exempelvis industriell symbios. Omställningsarenan med näringslivet, civilsamhället, akademien och det offentliga kommer att växa med fler aktörer, innehåll och innovationer och finansiering. För medborgarna skapar etableringarna en framtidstro och en nyfikenhet som kan bli en positiv kraft i Mariestads omställning samtidigt som etableringarna ger nytta i ett vidare perspektiv utifrån den gröna omställningen.

Arbetet med Klimatspelet för Mariestad var från början tänkt att ske helt i digital form. Två koncept är under framtagning och det som kommit längst är ett traditionellt brädspel. Många och mycket handlar det om hur studenterna på Högskolan i Skövde valt att arbeta men allteftersom klimatspelet vuxit fram har det också blivit en god nytta med det fysiska spelet. I dagens digitala värld sticker ett traditionellt spel ut och de diskussioner som sker vid mänskliga möten ger ett mervärde. Spelet utgår från mekanismer kopplade till spelpsykologi, precis som ett digitalt spel. Koncept till projekt är framtagna för att använda spelmekanismer som verktyg för medborgardialog i samhällsplaneringen.

Mariestad medverkade på Stockholm Climate Week i april och fick där möjlighet att under en timme berätta om arbetet i Klimatneutrala Mariestad 2030 och även lyfta fram andra aktörer som arbetar med omställning. Seminariet sändes på sociala medier och hade en publik på över 1 miljon från hela världen. I första hand sker kommunikationen om klimatomställningsarbetet lokalt, regionalt och i vissa fall nationellt men det är också ett stort värde i att nå ut till en internationell publik. Både för att stärka det egna arbetet men även för att stärka Sverige som föregångsland inom klimatomställning och innovationer inom området.

Mariestad har en stor nytta av att ingå i de 23 klimatneutrala städerna genom att vägar och verktyg framåt har blivit tydligare samtidigt som modet att våga prova nya metoder och angreppssätt ökat. Delningen av kunskap och erfarenheter städerna emellan är värdefullt likväl som det gemensamma arbetet med de processer och pilotprojekt som Viable Cities och myndigheterna håller i.

7.3. Viktigaste uppdateringar för Viable Cities

Under 2023 har Viable Cities arbete med att underlätta processen kring klimatkontrakt utvecklats. Viable Cities som program har också förberett en ny

flerårig fas i programmet. Dessutom har ett betydande utvecklingsarbete skett kring klimatinvesteringsplaner och den nya insatsformen systemdemonstratorer har tagit nya steg. I det internationella samarbetet kring missionen har en process på EU-nivå kring klimatkontrakt etablerats och flera svenska städer har haft framgång i att bli delaktiga i arbetet med missionen om klimatneutrala städer med finansiering från Horisont Europa.

7.3.1 Processen kring klimatkontrakt

Under 2023 har arbetet gått vidare med att utveckla Viable Cities roll som underlättare av processen kring klimatkontraktet i samspel med de 23 städerna och 6 myndigheter som hittills är signatörer. Vidareutveckling har gjorts av plattform för snabbare lärande genom Viable Cities Transition Lab Forum, City Labs, Klimatfrukostar och en rad olika format för möten mellan städer och myndigheter och andra aktörer. Vidare har samspelet med de signerande myndigheterna utvecklats för att fördjupa processen med Klimatkontrakt 2030 ytterligare. Parallellt har arbetet fortsatt i de 23 städerna med att utveckla olika former av lokala klimatkontrakt som en del i att mobilisera lokala omställningsarenor med företag, offentlig verksamhet, akademi och forskningsinstitut och civilsamhälle. Mobiliseringen på EU-nivå med de 112 städer som är föregångare i missionen om klimatneutrala städer 2030 har också inneburit en process med att etablera klimatkontrakt där Viable Cities är delaktiga. Viable Cities ser ett ökat behov av att skapa synergier och arbeta med att utveckla stödet till lärande mellan städer och vidareutveckla gränssnitten mellan lokal, nationell och internationell nivå. Allt för att stärka den kollektiva förmågan till omställning.

7.3.2 Strategiskt arbete inför ny fas av programmet

Att på olika sätt skala upp relevanta satsningar för större effekt och snabbare takt i omställningen är en avgörande del i Viable Cities arbete framåt. Dessutom står det klart att det fortsatta arbetet behöver ske i en situation där multipla kriser sammanfaller med klimatkrisen. Under året har ett omfattande strategiarbete genomförts som förberedelse inför nästa fleråriga fas i programmet. Viable Cities har i oktober lämnat in en ansökan om att bli ett av programmen inom den nya missionsinriktade programformen Impact Innovation. Parallellt lämnas underlag in för nästa fas som strategiskt innovationsprogram där en utvärdering av programmets första sex år färdigställts. Viable Cities har också på olika sätt lämnat inspel till regeringens kommande klimatpolitiska handlingsplan, den kommande forsknings- och innovationspropositionen och bidragit till SKRs beredning¹² om hur kommuner och regioner kan förbättra och intensifiera arbetet med klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.

¹² Rättvis och hållbar omställning för klimatet – Förslag från SKR:s programberedning för hållbar omställning, SKR, september 2023

7.3.3 Strategiska insatser för uppskalning och acceleration

Som en del i arbetet med klimatkontrakt har ett fortsatt utvecklingsarbete med klimatinvesteringar för städers omställning skett både i Sverige och i det Europeiska samarbetet. Inom ramen för detta har också dialogen utvecklats med relevanta finansaktörer. Under året har även arbetet med digitalisering intensifierats och i november etablerades Urban Twin Transition Centre i samverkan med Viable Cities. Arbeta har också inletts med att förbereda processer för ökat medborgarengagemang / -deltagande för att skapa metoder och insikter som kan användas av många städer. Under året har i samarbete med Viable Cities även en forskarskola för rättvis omställning i städer startats vid Linköping universitet. Lunds universitet har även, i samarbete med Viable Cities, lanserat en Massive Online Open Course, MOOC: Cities, Climate and Change: Pathways and Opportunities. Även arbetet kring storytelling och kommunikation för omställning har vidareutvecklats. Nästa steg i arbetet med att utveckla en ny insatsform, Systemdemonstratorer, har tagits med finansiering från Vinnova och Viable Cities av två systemdemonstratorer: CoAct i Lund som fokuserar både på hållbar mobilitet och energipositiv stadsdel, och SnabbSam i Stockholm som inriktas på en fossilfri stadskärna. Andra städer är angelägna om att kroka arm i dessa satsningar för att lära tillsammans. Femton förstudier har finansierats inom Viable Cities för att utforska hur vi kan ge än mer kraft till städernas omställning inom tre områden: medborgarengagemang, klimatinvesteringar och regional samverkan.

7.3.4 Internationella allianser kring missionen

Fortsatt arbete med mobilisering av städer och länder kring missionen, där Viable Cities är delaktiga sker på flera sätt (exv NetZeroCities, Driving Urban Transitions, CapaCITIES, Urban Transitions Mission). Under året publicerades en utvärdering beställd av EU-kommissionen av arbetet inom EU med de fem missionerna¹³. Den drar bl a slutsatsen att missionen Climate-neutral and smart cities 2030 (Cities Mission) redan har åstadkommit en betydande mobilisering för snabbare klimatomställning i städer. Utvärderarna pekar på att inrättandet av Cities Mission var viktigt och lägligt för att ta itu med "implementeringsgapet" och de systemutmaningar som enskilda städers klimatarbete aldrig kan lösa på egen hand.

Viable Cities har fortsatt sitt arbete som en av många internationella partners i NetZeroCities för att underlätta omställningen i de 112 städer (varav sju svenska). NetZeroCities har i dialog med EU-kommissionen utformat klimatkontrakt för städer i hela EU som verktyg för snabbare klimatomställning. Här är klimatinvesteringar en viktig del. Ambitionen är, liksom i Viable Cities arbete i övrigt, att lärdomar, metoder och verktyg ska komma till nytta för många fler städer i deras omställning. Inom ramen för NetZeroCities har svenska städer haft framgång och beviljats stöd i flera

¹³ Alasdair Reid et al. Study supporting the assessment of EU Missions and the review of mission areas - Mission areas review report. 10.2777/61143, Europeiska kommissionen, 2023

satsningar för att förstärka sitt arbete med klimatomställningen. Exempelvis har Malmö, Uppsala och Umeå fått stöd i satsningen Pilot Cities (totalt cirka 45 milj kr), och inom satsningen Twinning som inriktas på lärtpartners för omställning finns Luleå (som matchas med Umeå) och Lund bland de städer som har blivit utvalda och matchade med pilotstäder.

I det arbete som bedrivits i ett antal år på global nivå inom Climate Smart Cities Challenge, och som involverar en rad svenska aktörer, tas nya steg i att vidareutveckla arbetet. Det handlar bland annat om att sammankoppla de fyra systemdemonstratorerna inom initiativet med de två svenska liksom att verka för mobilisering av kapital. Samarbetet med UN-Habitat är centralt i detta och en dialog förs om bredare samverkan med UN-Habitat med utgångspunkt i städers klimatomställning. Likaså har dialog inletts om ett bredare samarbete med Världsnaturfonden WWF kring städers klimatomställning i Sverige såväl som internationellt.

7.4. Viktigaste uppdateringar för myndigheterna

Inom Klimatkontrakt 2030 har myndigheterna under 2023 arbetat gemensamt med fyra innovationsprocesser. Inom Smart policyutveckling har fem utmaningar identifierats för policylab. I två städer testas Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer. En metod för lokal portföljanalys har testats och skalas upp. En fördjupad analys kring Klimatkontrakt som modell för utvecklad governance har genomförts.

7.4.1 Smart policyutveckling

Under 2023 genomfördes flera gemensamma workshops med klimatkontraktskommuner och klimatkontraktsmyndigheter, för att påbörja utvecklingen av mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel. Fem utmaningsområden identifierades och dessa kartlades och utreddes vidare med mål att fatta beslut om uppstart av flera så kallade policylab inom ett eller flera av de identifierade områdena. Representanter från myndigheterna arbetade vidare mellan workshopparna med att bearbeta data som kom fram och planerade för kommande arbete. Allt arbete skedde under utforskande och lärande former med alla inblandade.

7.4.2 Systemdemonstratorer

Under 2023 har satsningen på Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer fortsatt. Utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas genomfördes, och två städer beviljades stöd. Utlysningen kommer under 2024 sömlöst att följas av utlysningen Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Genomförandefas, vilken endast kommer vara öppen för samma två städer som beviljats stöd i Systemdemonstratorer för klimatneutrala städer – Planeringsfas.

7.4.3 Lokala portföljanalyser

Under 2023 har myndigheterna fortsatt att utveckla en metod för portföljanalys av myndigheternas samlade finansiering till städer. Metoden har under året testats i dialog med fem av kommunerna. Syftet har under året varit att undersöka och identifiera användningsområden i kommunerna, samt för att möjliggöra för en uppskalning till samtliga 23 kommuner. Årets arbete och genomfört test presenterades och vidareutvecklades gemensamt under Transition Lab Forum i Kristianstad under hösten.

7.4.4 Stärkt myndighetssamverkan

Under 2023 har myndigheterna inom Rådet för hållbara städer beviljats medel från det nationella programmet inom Europeiska regionalfonden (Eruf) för att utveckla en mer operativ myndighetssamverkan samverkansplattform. Samverkansplattformen har fått namnet Svensk modell för hållbar urban utveckling. Syftet är att kraftsamla kring myndigheternas mer operativa arbete och utveckla ett samordnat och gemensamt arbete för att stärka kommunernas innovationsförmåga. För att öka synergier och lärandet mellan flera av myndigheternas närliggande uppdrag och initiativ beslutade Rådet för hållbara städer att under 2023 se över hur Rådet kan stärkas i sin roll som strategiskt forum och utgöra ett ramverk för den operativa samverkansplattformen Svensk modell för urban hållbar utveckling och Klimatkontrakt 2030 som en gemensam innovations- och testlabb för de 23 städerna och myndigheterna samt ytterligare andra identifierade närliggande initiativ.

7.4.5 Klimatkontrakt som governancemodell

Utvecklingen inom governance för klimatomställning, både på lokal nivå och mellan lokal, nationell och även EU nivå, utgör grundläggande förutsättningar för bredare kraftsamling och effektivare systemförändringar. Under 2023 riktade myndighetssamverkan, med Vinnovas analysstöd, ett särskilt fokus på governancefrågorna. I nära samarbete med Viable Cities och med aktiv medverkan av både myndigheterna och städerna, genomfördes ett strategiskt analysprojekt "Klimatomställning av städer – en svensk modell för att öka takten i omställning." Utifrån de praktiska erfarenheterna under de senaste två decennierna, har begreppet "governance" för klimatomställning kunnat tas fram ur ett operativt perspektiv. Governance används när en myndighet behöver gå bortom det man har direkt rådighet över för att förverkliga ett mål, vilket också innebär systemskiften att gå från stuprörsbaserad verksamhet till helhetstänkande inom offentlig förvaltning. I governance samverkar myndigheten med näringsliv, civilsamhälle och akademi.

9. Kontraktet

Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Mariestads kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm 2023-12-08 Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2024. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021 och den tredje 2022. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Johan Abrahamsson

Kommunstyrelsens ordförande,
Mariestads kommun

Olga Kordas

Programchef,
Viable Cities

Robert Andrén

Generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

Generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

Generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

Generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

Generaldirektör,
Trafikverket

Björn Risinger

Generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – Länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Mariestads kommun.

- [Strategi för Agenda 2030 Mariestad](#)
- [Översiktsplan 2030 Mariestads kommun](#)
- [Allas vårt Mariestad - Folkhälsoplan](#)
- [Klimatanpassningsplan](#)
- [Program för blå- och grönstruktur](#)